

BÖLGESEL KALKINMA ÇERÇEVESİNDE ALTERNATİF TURİZM FAALİYETLERİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME: SİVAS ÖRNEĞİ

Murat YEŞİLTAŞ* ve İlker ÖZTÜRK**

Özet

Bu çalışmada; bölgesel kalkınma çerçevesinde alternatif turizm geliştirme stratejileri üzerine durulmuştur. Bölgesel kalkınma için sadece sanayi değil aynı zamanda turizm gereklidir. Bu doğrultuda turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi incelenmiş bölgesel kalkınma amacıyla alternatif turizm faaliyetlerine yönelik yatırımların gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda Sivas'taki geliştirilebilecek turizm stratejilerine yönelik değerlendirme yapılmıştır. Bu amaca yönelik olarak dört ana strateji belirlenmiş olup bunlar bu yöre için en uygun olabilecek stratejilerdir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Gelişme, Alternatif Turizm, Sivas

An Assessment for The Alternative Tourism Activities in the Frame of Regional Development: The Case of Sivas

Abstract

In this paper, the focus was about alternative tourism alternative development strategies in the perspective of regional development. Not only industry but also tourism is very important for regional development. The effect of tourism for regional development was examined and the necessity of alternative tourism investments was considered in accordance of regional development. Additionally, an assessment was made for developing tourism strategies in Sivas. To achive this aim, four main strategies were defined. These are most appropriate strategies for this region

Key Words: Regional Development, Alternative Tourism, Sivas

* Öğr. Gör., Cumhuriyet Üniversitesi, Cumhuriyet M.Y.O., Sivas

** Öğr. Gör., Cumhuriyet Üniversitesi, Cumhuriyet M.Y.O., Sivas

GİRİŞ

Türkiye’de turizm daha ziyade ülkenin batı bölgelerinde çok gelişmiştir. Batı bölgelerinde gelişmesinde etkili olan faktör ise turizmin gelişme sürecidir. Daha ziyade kitle turizmi olarak gelişmesi ve tatil amaçlı sadece deniz, güneş, kum üçlüsünün kullanılması önemlidir.

Bölgesel olarak geri kalmış yerlerde değişen turizm ihtiyaçlarına paralel olarak turizm sektörünün geliştirilmesi sadece bu bölge açısından değil aynı zamanda ülke içinde faydalı olacaktır. Bu amaca yönelik olarak bu çalışmada Sivas’ta geliştirilebilecek çeşitli turizm türleri üzerinde durulmuştur. Bu turizm türlerinin geliştirilmesi aynı zamanda bu bölgenin kalkınmasına yararlı olması muhtemeldir.

Turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, atıl kalmaması için bu yörelerin bölgesel teşvik kapsamına alınması ve ya bu alanlara bizzat devlet yatırımlar yaparak o yöreye yönelik yatırımların özendirilmesi açısından önemlidir.

Yukarıdaki amaçlara yönelik olan çalışma üç bölümden oluşmuştur. İlk bölümde turizmin bölgesel kalkınmaya katkısı incelenmekte, ikinci bölümde ise turizm çeşitlendirme ve bunun gerekliliği üzerinde duruldu ve son olarak Sivas’ta geliştirilebilecek turizm türlerine yönelik olarak bir değerlendirme yapılmıştır.

1.BÖLGESEL KALKINMA VE TURİZM

Kalkınma, genel olarak, bir ülkenin milli gelir düzeyindeki sürekli artışa paralel olarak ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında değişimleri içeren bir süreç olarak nitelendirilmektedir (Büyükdeniz, 1990:331). Genelde ekonomik büyüme ve dolayısıyla elde edilen daha iyi yaşama standardı olarak tanımlanan kalkınmaya, ülkenin insani ve doğal kaynakları ile kurumlarının yönetimini geliştirerek erişilir. Gelişmenin gözle görülür ölçüsünü de “Gayri Safi Milli Hasıla” gösterir (Clark, 1996:34). Genelde ekonomik kalkınma ve ekonomik büyüme aynı manada kullanılsa da bu iki kavramın aynı durumu ifade ettiği söylenemez. Ekonomik büyüme, üretimde meydana gelen artış veya kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH) oranını ifade ederken, ekonomik kalkınma, üretim miktarındaki artış ile beraber sosyo-kültürel yapıda meydana gelen değişimleri de içererek ekonomik büyümeden daha geniş bir anlam taşımaktadır (Ökten, Çeken, 2008:107, Yücel, Ata, 2006:505).

Bu bölümde bölgesel kalkınma çerçevesinde turizm’in önemi ve bölgesel olarak geri kalmış yerlerin turizm aracılığıyla ivme kazanacağı, atıl kalmış doğal ve tarihi değerlerinin ekonomiye katkıları üzerinde durulacaktır.

1.1 Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi'nin Değerlendirilmesi

Küreselleşme süreci ile birlikte kabuk değiştiren günümüz dünyasının temel sorunlardan biri de gerek ülkeler arası gerekse aynı ülke içerisindeki farklı bölgelerdeki gelişmişlik farklarının varlığıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerin aynı sorunla karşı karşıya olduğu bilinmektedir. Böylece, bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmada bölgesel kalkınma politikaları önemli bir konuma bürünmüştür (Yücel, Ata, 2006:505).

Bölgesel dengesizliklerin azaltılması ve nispeten gerice yörelerin yaşam standartlarının belirli düzeye yükseltilmesini hedef alan bölgesel kalkınma çabaları, bütünüyle bölge insanın üretken müteşebbis ve kısaca aktif hale getirilmesine bağlıdır. O sebeple halkı eğitim-öğretim ve diğer şekillerde bilgi sahibi yapmak, insanların bölgesel katma değeri yükseltecek projelere, işlere yöneltmek temel öncelik olarak ortaya çıkmaktadır (İncekara, 2001:28).

Uzun yıllardan beri az gelişmişlikten gelişmişliğe ulaşmada, büyüme ve gelişmeye en müsait sektör olarak “**sanayi**” sektörü kabul edilmiş, bu durum ise iktisadi kalkınma ile sanayileşmenin eşanlamda kullanılmasına sebep olmuştur. Ancak, bir ülkede sanayileşmenin önemini ve sanayileşmenin getirdiği dinamizmi inkâr etmeden bölgesel potansiyeller dikkate alınarak hizmetler sektörünün ön plana çıkarılması, gelişmede sürükleyici sektör olabilmesi de mümkündür (www.cmyo.ankar.edu.tr).

Bölgesel kalkınmada turizmin önemli bir rolü vardır. Bu rol, onu kalkınmış ülkelerde önemli bir sektör konumuna getirirken, özellikle kalkınmakta olan ülkelerde turistik potansiyeli olan yörelerin geliştirilmesinde turizm sektörü gibi “yardımcı sektörlerin” kalkınmaya hız verici ve tamamlayıcı etkileri artık iyice anlaşılmıştır. Ülkemizin de sahip olduğu zengin turistik potansiyeli kullanarak geri kalmış bölgelerin kalkınmasını bu yolla sağlaması ülkede bulunan bölgeler arası dengesizlikleri giderecektir (www.cmyo.ankar.edu.tr). Türkiye gerçekten de endüstriyel kaynaklar bakımından yeterli imkâna sahip olmasa da zengin bir turizm uygulaması sonucunda turistik yönden kalkınma ve ülke ekonomisi içinde dengeli bir biçimde gelişme sağlaması mümkündür(Dinçer, 1993:84).

Bu bağlamda endüstriyel gelişmeye topluca uygun olmayan alanlarda turizmin bir ekonomik faaliyet olarak kolu olarak geliştirilmesi, ülkenin bir taraftan kazanılan zenginliğinin diğer tarafta harcanması yoluyla zenginliğin bu yörelere aktarılması ve buralarda refah düzeyinin yükselmesine yardımcı olması muhtemeldir (Dinçer, 1993:84).

Turizm projelerinin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde Türkiye'nin turizmde çeşitliliği gerçekleştiremediğini söylemek mümkündür. Turizmle ilgili projelerin büyük

bir bölümü Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde yoğunlaşmış olması bu kanıyı doğrulamaktadır(www.cmyo.ankar.edu.tr) .

Çeşitli ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bölgeler arası dengesizlikler mevcuttur. Gelişimin bütün nimetlerinden her milletin, hatta aynı ülke içinde her bölge halkının adil seviyede yararlanmadığı bir gerçektir. Her ülke veya bölge, gelişme seviyesinin izin verdiği ölçüde bu imkânları o topraklar üzerinde yaşayanlara götürebilmektedir. Müspet gelişmelerden bir milletin veya bölge halkının istifade edebilmesi ancak, o bölgenin kalkınma seviyesine bağlı kalmaktadır. Türkiye’de de Doğu ve Güneydoğu Bölgesi illerinin diğer bölgelerle mukayesesinde bu sahanın çok belirgin bir şekilde, ekonomik ve sosyo-kültürel alanlarda daha geri olduğu tespit edilmiş bir husustur(www.cmyo.ankar.edu.tr).

Türkiye gelişmekte olan bir ülke olduğu için yatırıma tahsis edilen kaynaklarda sınırlı olmaktadır. Kaynakların sınırlı olması yatırımların da sınırlı olmasına yol açmakta ve yatırımlar iç getiri oranı yüksek olan sektörleri tercih etmekte ve bu sektörlerin de belli bölgelerde yoğunlaşması bölgelerarası dengesizliğe yol açmaktadır. Türkiye’deki bölgelerin gelişmişlik düzeyine baktığımız da Marmara Ege Akdeniz ilk sırada yer almaktadır. Çünkü yatırımların büyük bir kısmı bu bölgelerde yapılmaktadır. Ancak geriye kalan bölgeler aynı şansa sahip değildir ve üstelik geri kalmış bölgelerden gelişmiş bölgelere sürekli bir göç söz konusudur. Ancak sanayileşme imkânına sahip olmayan bölgelerimizin gelişmesi ve kalkınması da bu bölgelerin sahip olduğu turistik arz olanaklarının değerlendirilmesiyle mümkündür (Çeken, 2003:148, Ökten, Çeken, 2008:113).

Aynı zamanda; turizm, ekonomik ve sosyo gelişme ile bölgelerarası gelişme farklılıklarını en aza indirme amacını da taşımaktadır. Tarım ve sanayi faaliyetleri açısından yeterli kaynak ve gelişme olanaklarına sahip olmayan ancak; zengin turizm potansiyeline sahip ülkelerin/bölgelerin planlı ve etkin bir turizm politikası uygulaması sonucunda turizmde dengeli bir gelişme sağlanacaktır. Bunun sonucunda ise söz konusu ülke ekonomileri uluslararası turizm gelirinden belirli oranda pay elde edeceklerdir(Bahar, Kozak:2006:141).

Diğer husus ise; turizm bölgede yeni iş imkânları yaratılması suretiyle bölgelerarası gelir dağılımında olumlu etki yaparak bölgelerde dengeli kalkınmaya imkan sağlamaktadır. Turizm yatırımları bir ülkenin daha az kalkınmış bölgelerinde hız kazandığında bu yatırımların bölgede yarattığı yeni iş imkanları çalışan kısmın gelirini artırmakla birlikte, bölgenin gelir dağılımında da olumlu etkiler yaratmaktadır (McIntosh, Goeldnar ,1990:272)

Yeni iş imkânları yaratılması ekonomik kalkınmanın en önemli amaçlarından birisidir ve ülkenin tüm insanlarına gelir kazandırıcı iş sahaları açmayı amaçlamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin ortak özelliklerinden biri de açık ya da gizli yüksek işsizlik oranlarıdır. Bu bakımdan turizmin emek yoğun bir endüstri oluşu gelişmekte olan ülkeler açısından bir dayanak oluşturmaktadır (Çımat, Bahar, 2003:13-14). Bununla beraber turizm talebini karşılamak için işletmelerin yeni yatırımlar gerçekleştirmeleri ve dolayısıyla doğası gereği emek yoğun olan bu sektörün gelişimi istihdamı artırarak ülke ekonomisine katkılar sağlamaktadır (Kar, vd, 2004:90).

Turizmin bir diğer bölgesel etkisi ise; ülkeye gelen turistlerin yapmış oldukları bölgesel seyahatlerin alt yapı hizmetlerine olumlu yansımaları bunun sonucu olarak, o bölge vatandaşlarını kitle ulaştırma sistemlerinde yüksek standartlara, elektrik, su vb. alt yapı hizmetlerinde üstün bir düzeye ve belki de başka bir şekilde sahip olmayacakları alışveriş ve eğlence merkezlerine kavuşacaklardır (Bahar, Kozak, 2006:141). Bu durum giderek bölgede ekonomik yapını çeşitlenmesine ve bölgede diğer ekonomilerin çeşitlenmesine de imkân sağlamaktadır. Böyle bir durum aynı zamanda diğer mallara da talep yaratarak beklide bu ürünlerin pazara girme imkânı sunarak bölgede yeni endüstrilerin doğmasına ve gelişmesine imkân sağlamaktadır (Barutçugil,1989:30).

Bütün bu olumlu gelişmeleri dikkate alarak,bölgesel dengesizlikleri gidermek bağlamında yerel dinamikleri doğrudan etkileyerek, yerel ve bölgesel kalkınma açısından yeni şartlar ve fırsatlar yaratma bağlamında bölgesel turizm potansiyeli değerlendirilmelidir (www.dpt.gov.tr).

1.1.1 Değerlendirmede Göz önünde Tutulan Hususlar

Turizm sektöründen gereği gibi faydalanılabilmesi için öncelikle gerek milli gerek mahalli bir planlamanın yapılması gerekmektedir. Böylece, kontrolsüz gelişecek turizmin, kendi dayandığı kaynakları tahrip etmesi önlenmiş olacaktır (Alpar, 2000:7).

Planlamanın yapılması da öncelikle belirli alanların genel turizm potansiyeli açısından bir değerlendirmeye tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Turizm amaçlı yer seçiminde iki faktör göz önünde tutulmaktadır. Bunlar yerin uygunluğu ve cazibesidir (Alpar, 2000:7).

Turizme yönelik talepler, son yıllarda o derece gelişmiş ve değişmiştir ki, bir bölgenin turizme uygunluğu, o bölgenin görünümüne bağlı olmakla beraber, oraya yapılan tesislerde cazibenin bir diğer kısmını oluşturmaktadır(Alpar,2000:7) .

Turizme açılan bölgeler, doğal olarak dinlenme amacına uygun olmak zorundadırlar. Bu nedenle bir bölgenin dinlenmeye yönelik kullanımı için belirli şartları yerine getirmediği sürece o mahallin dinlenme alanı olarak adlandırılmayacağı uzmanlarca ifade edilmektedir(Alpar, 2000:7) .

1.1.2 Değerlendirme Esasları

Turizm amaçlı olarak bir bölgenin tespiti sadece şeklen ve bürokratik usullerle yapılmaktadır. Bu konudaki kararın sonucunda mali, politik ve sosyal etkiler ortaya çıkmaktadır (Alpar, 2000:7). Gerek ulusal gerekse bölgesel düzeyde oluşturulacak turizm politikaları, bilimsel olarak derlenmiş ve analize tabi tutulmuş bilgilere ihtiyaç duyar. Bu amaçla derlenecek bilgiler, sadece bir sektör araştırmasına dönük olmalıdır. (İncekara, 1998:23). Bu yüzden ayrıntılı ve objektif olarak yapılmış araştırmalara ihtiyaç vardır. Araştırmalarda kullanılan çalışma aracı ise bölge değerlendirme metotlarıdır. Araştırmalarda, bölgenin özelliklerinin, ileri sürülen veya mümkün olan turistik faydaları dikkate alarak değerlendirmekte ve sonuçta uygunluğun seviyesi belirlenebilmektedir. Turistik planlamada, genellikle tesis edilmiş turistik bölgelerde arazinin turizme uygun olduğu noktasından hareket edilmektedir. Yoğun bir turizm imkânı sunmayan, ancak farklı sebeplerden gelecekte turizme uygun olduğu, düşünülen ve öyle olması arzu edilen yerlerde, değerlendirme metotları kistasları ile yapılan uygunluk araştırmaları öncelikli olarak bu alanlar için önem arz etmektedir.

Turistik mahal ve bölgelerin özelliklerinin bilinmesi, turizm politikası yönünden alınacak tedbirlere ışık tutabilmektedir. Bir bölgenin veya bölge alanının turizm açısından uygunluk değerlendirilmesi; turistik alan planlamasının bir gereği olarak görülmektedir. Hatta sağlık turizmine yönelik alanların genişletilmesi, yeni koruma alanlarının ortaya çıkarılması gibi nedenlere bağlı olarak turistik manada yoğun olarak kullanılan bölge alanlarının da uygunluk değerlendirilmesine tabi tutulması gerekmektedir(Alpar, 2000:7).

Özellikle dağlık alanlarda turistik manada henüz yoğun olarak kullanılmayan kesimler aynı zamanda iktisaden problemlili bölgeler diye adlandırılmaktadır. Turistik bir kullanım bu bölgelere potansiyel olarak çok kıymetli iktisadi destekler getirebilir. Bu da bölgenin turizme hazır hale getirilmesinde iktisadi unsurların devreye sokulmasını gerekli kılmaktadır (Alpar, 2000:7).

Şu husus da belirtilmesi gerekir ki, turizm amaçlı optimal bir mahal tespiti sadece turizmle ilgili kuruluşların ve planlamacıların inisiyatifi ile değil, alan planlamasıyla ilgili taleplerin de dikkate alınarak çalışmanın yapılması gerekmektedir (Alpar, 2000:7).

2.TURİZM ÇEŞİTLENDİRMESİ KAPSAMINDA ALTERNATİF TURİZMİN ÖNEMİ

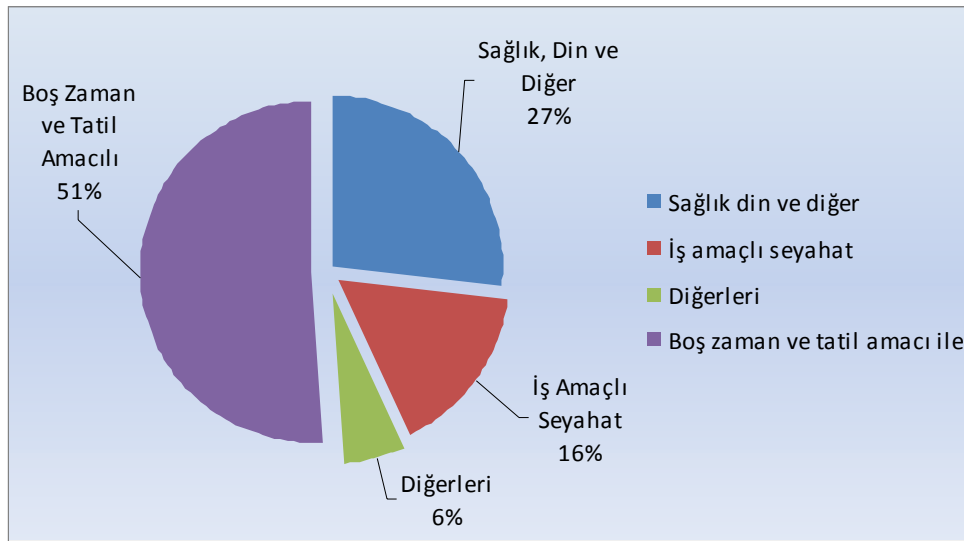
Önceleri bireysel olarak başlayan dünya turizm hareketleri zamanla kitlesel faaliyetler dönüşmüş, bunun sonucu uluslar arası seyahat ve turizm dünyada en büyük endüstrilerden biri haline gelmiştir. Turizm; dünya barışını sağlaması, insanlar ve

uluslararası ilişkiler alanında olumlu atmosfer yaratması, dış ödemeler dengesini iyileştirmesi istihdam ve bölgesel kalkınma gibi katkılarından dolayı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir (Gökdeniz, 2004:30).

Yukarıda sözü edilen değişim ve bu değişim doğrultusunda tüketici davranışlarında ki farklılaşma, merak, öğrenme isteği gibi eğilimlerden dolayı turizm talebi de farklılaşmıştır. İnsanlar daha farklı turizm aktivitelerine katılmak istemişlerdir. Teknolojinin, yaşam biçiminin ve insanların düşüncelerinin değişmesi sonucu ortaya böyle bir olgu çıkmıştır (Ünusan, Sezgin, 2007:91).

İnsanların düşünce yapılarında meydana gelen değişimler ihtiyaç duydukları ürünlerde çeşitlendirme yapılması zorunluluğunu ortaya koymuştur. Bütün yazarlar tarafından turizm çeşitlerinin ayrımında esas alınan yöntem, kişinin turizm olayına katılmasına sebep olan motif olmaktadır. Böylece, turizm çeşitleri turizmin fonksiyonlarına bağlı olarak şekillenmektedir. Turizm çeşitlendirmede turizmin kendi iç dinamiği kendisini açığa vurmaktadır. Kişi hangi motifin etkisi ile seyahate karar vermişse, buna uygun turizm çeşidi kendini göstermektedir (Toskay, 1989:153).

Şekil 1: Seyahat Amaçlarına Göre Dünyadaki Turist Varışları

Kaynak : www.unwto.org. (Erişim:20.11.2007)

Dünya turizm örgütünün yapmış olduğu 2006 yılı araştırmasında insanların seyahat amaçlarının çeşitlilik arz ettiği ve bunun yıllar içinde değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Şekil 1'e bakıldığında insanların hala belirgin bir oranda deniz,güneş, kum üçlüsüne yönelik seyahat etseler de alternatif turizm çeşitlerine yönelik seyahatlerde dikkate değer bir haldedir(www.unwto.org).

Türkiye açısından bakıldığında turizm kitle turizmi olarak ülkenin batı ve güneybatı kıyılarında tatil turizmi olarak yoğunlaşsa da (Seckelman, 2002:85) 2005 yılında TÜRSAB'ın yaptığı araştırmada insanların Türkiye'ye seyahat amaçlarının değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Tursab'ın yapmış olduğu araştırma insanların alternatif turizm türlerine yönelik seyahat yapma eğilimide artış olduğunu göstermektedir. Değişen seyahat amaçlarına paralel olarak; bu ihtiyaçları karşılayacak ülkedeki kullanılabilir, geliştirilmeye müsait alanlar yeni yatırımların yapılması gerekliliği de beraberinde gelmektedir.

Tablo 1: Türkiye'deki Seyahatlerin Türlerine Göre Dağılımı

	% pay		
	2004	2002 anketi	2000 anketi
GÜNEŞ/DENİZ/KUM	39	61,9	62,3
KÜLTÜREL	23	11,5	22,5
KONGRE/TOPLANTI	8	8,9	2,5
TERMAL/SAĞLIK	7	3,7	3,2
İNANÇ	5		
KAR TURLARI	4	5,1	3,5
HAFTASONU SEHİR	3	0,7	
HAFTASONU DOĞA	3	1,3	
İŞ SEYAHATLERİ	3	1,6	2,1
DOĞA SPORLARI	2	2,2	
YAT TURU	2	1	
ÖZEL İLGI	2	2	0,9

Kaynak : www.tursab.org.tr (Erişim: 12.11.2007)

Tablo-1 incelendiğinde daha ziyade güneş/deniz/kum tatillerinin payının 2002 yılında %62 iken 2004 yılında %39'a düşmüş, kültür turlarının oranının 2002'de % 12 civarında olan oranın %23 çıkmış, sağlık turizmindeki artış ise %3,7'den %7'ye çıktığı görülmektedir. Hafta sonu şehir ve doğa gezileri ise %2'den %6 'ya çıkmıştır (www.tursab.org.tr).

Dünyadaki ve Türkiye'deki bütün bu değişimler insanların alternatif turizm şekillerine doğru yöneldiğini 3 S olarak adlandırılan(deniz, güneş, kum) üçlünün değişerek 3 E olarak (eğlence, eğitim, heyecan)adlandırılan turizm türlerine doğru yöneldiğini göstermektedir.

Müşteri profilinde meydana gelen değişiklik pazarı kaçınılmaz olarak, ihtiyaç duyulan talebe uygun ürün geliştirmeye zorlamaktadır. Bu ise turizm endüstrisini, yatırımdan pazarlamaya, işletmeden tanıtıma kadar her alanda yeni stratejiler geliştirmeye ve bunları etkin ir şekilde uygulamaya yöneltmektedir. Bu durum ise ülkenin yatırım politikalarını yeniden gözden geçirmelerine ve değişen müşteri profiline uygun alternatif turizm çeşitlerinin geliştirilebilmesine bağlıdır (Alpar, Erdem, 2005:4).

Alternatif turizm ürünleri geliştirmek aynı zamanda turizm ürünlerinin, varlıklarının ve turizm değerlerinin korunarak gelecek nesillere aktarılmasının da yardımcı olacaktır. Bu anlamda turizm sadece yazın yapılan bir aktivitede olmaktan çıkarılıp bütün yıla yayılan bir faaliyet haline dönüştürülmeli. Bu noktada ise alternatif turizm çeşitlendirmenin önemi ortaya çıkmaktadır.

3. ALTERNATİF TURİZM FAALİYETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME: SİVAS ÖRNEĞİ

3.1 Sivas ve Çevresi'nde Turizm

Sivas Anadolu'nun en eski tarih ve kültür merkezlerinden biridir. M:Ö 2000 yıllarında Hititlerle başlayan yazılı tarihine Frigyalılar, Lidyalılar, Romalılar, Selçuklular, Osmanlılar konuk olmuş 4 Eylül 1919'da büyük Atatürk'ün başkanlığında toplanan Sivas kongresi ile Türkiye Cumhuriyetinin temeli Sivas ilinde atılmıştır (Sivas'ta Turizm, 2002:21).

4000yıllık tarihi ve kültürel zenginliği nedeniyle turizm hizmetlerine de oldukça elverişli olan ilde (Bakırcı, 1999:153) turizmden alınan pay ise aynı doğrultuda olmamaktadır.

3.2 Sivas'ın Turistik Arz ve Talep Yapısı.

Sivas ili turizm çeşitliliği bakımından oldukça elverişli bir konumdadır. Alternatif turizm çeşitliliği bakımından geliştirilebilir potansiyeli olan Sivas bu değerlerini gerekli tanıtma faaliyetlerinin olmaması, alt yapının yetersiz olması ve gerekse üst yapının oluşturulamamasından dolayı bu değerlerini kullanamamaktadır.

Sivas'taki turizm arzı şu andaki turizm talebini karşılayacak nitelikte olsada yukarıda değindiğimiz gibi alternatif turizm faaliyetlerine yönelindiği zaman bunlar oldukça yetersiz kalacaktır. Bu anlamda alt yapı yatırımları ile bölge de turizm çeşitlendirme faaliyetlerinin desteklenmesinde fayda vardır.

Sivas'ta turizm işletme belgeli 4 adet işletme(256 oda/499 yatak bkz. tablo 2) belediye işletme belgeli 17 adet işletme(460 oda/ 1636 yatak) faaliyet göstermektedir. Özellikle sıcak çermikte yaz sezonu boyunca çadır kent konumunu alan sıcak çermikteki arzı da buna dâhil edildiğinde arz kapasitesi daha da artmaktadır(Gülmez, 2005:148).

Tablo 2: Sivas'taki Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

Tesis Adı	Sınıfı	Yeri	Oda-Yatak Sayısı
Büyük Otel	4Yıldızlı	Sivas/Merkez	114-234
Köşk Otel	2 Yıldızlı	Sivas/Merkez	63-118
Sultan Otel	2 Yıldızlı	Sivas/Merkez	27-57
Madımak Otel	2 Yıldızlı	Sivas/Merkez	38-69
Toplam			256-499

Kaynak: GÜLMEZ, Mustafa, (2005), Termal Turizm ve Sivas İçinde: Sivas Kaplıcaları ve Turizm Potansiyeli Sempozyumu, **Sivas Belediyesi Yayınları**, s:148

Sivas'a yönelik Turizm istatistikleri incelendiğinde ili ziyaret eden turistlerin %95 i yerli %5 'i yabancı olduğu görülmektedir. Ortalama kalış süreleri 1.36 yerli turistler için 1.20 gün yabancı turistler kalış yapmaktadır. Ülke toplamıyla karşılaştırıldığında ilin payının % 0.36 olduğu ve yabancı turist pazarından aldığı payın ise %0.58 olduğu görülmektedir ki bu rakamlar Türkiye genelinin oldukça altındadır (Sivas'ta Turizm, 2002:201).

Sivas'a yönelik belediye ve turizm işletme belgeli tesislerde konaklayan sayısı 2001'den 2004'e kadar inişli çıkışlı devam etse de bu oran 2005 yılında düşüş göstermiştir. Tablo 3'de bu durum gösterilmektedir

Tablo 3 : Sivas'ta Konaklayan Yerli ve Yabancı Turist Sayıları

		2001	2002	2003	2004	2005	
SİVAS	KONAKLAYAN KİŞİ	YABANCI	2198	2115	2383	2525	2548
		YERLİ	147582	103673	96605	121510	93380
		TOPLAM	149780	105788	98988	124035	95905

Kaynak: Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Verilerinden Yararlanılarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

3.3 Sivas'a Yönelik Geliştirilebilecek Alternatif Turizm Çeşitleri

Sivas coğrafi alan bakımından ülkenin ikinci büyük şehir olması bir dezavantaj gibi gözükse de bu alan için de bulunan turistik değerler turistik ürün çeşitlendirme bakımından oldukça zengin değerlere sahiptir. Gerekli alt yapı ve diğer yatırımlarla turizm faaliyetlerini 12 aya yayılması sağlanabilir. Sivas'ta geliştirilme olanağına sahip turizm türleri şunlardır.

- Kış Turizmi
- Doğa Turizmi
- Kültür Turizmi
- Sağlık turizmi

Yukarıdaki turizm faaliyetleri ilde ilk planda geliştirilebilecek turizm çeşitleridir. Bunlar ilaveden geliştirilebilecek turizm türleri olsa da bunların şimdilik geliştirilmesi yatırım açısından daha risklidir.

3.3.1 Kış Turizmi

Kış turizminde aslolan var olan doğal kaynakların bir turistik ürün olarak tasarlayarak turizme sunulmasıdır. Elverişli konum da olan alanların organizasyonunu yaparak ekonomik fayda olarak sunulması doğal kaynakların etkin kullanılması açısından faydalı olması muhtemeldir (İncekara, 1998:4).

Türkiye’de batı bölgelerimizdeki sınırlı sayıda kış turizm merkezlerinin dışında, büyük oranda İç ve Doğu Anadolu bölgelerimizde yer almaktadır. Bu bölgelerde bulunan ve uygunluğu tespit edilen kış turizm merkezlerinin uygun bir şekilde turistik ürüne dönüştürülmesi, bölgesel kalkınma çabalarına katkı sağlaması muhtemeldir (İncekara, 1998:21).

Sivas’ta kış sporlarının yapıldığı yegâne yer Karşıyaka Mahallesiindeki Yoğunyokuş tesisidir. Bu tesis şehir halkının hafta sonu piknik alanı olarak kullandığı bir mekân olmaktan öteye gidememekle birlikte, kış turizminin gelişmesi için herhangi bir potansiyele de sahip değildir. Ancak ilimizde kış turizmi için çok büyük bir potansiyel arz eden Yıldız Dağı bölgesi, gerekli yatırımlar yapıldığı takdirde dünya standartlarına uygun bir kış turizmi merkezi olabilecek fiziki ve coğrafi özelliklere sahiptir. Bu konuda 2000 yılında “Yıldız Dağı ve Çevresinin Doğa ve Kış Sporları Açısından Değerlendirme Raporu” hazırlanmıştır (Sivas İl Kültür Turizm Müdürlüğü Envanteri, 2007) .

3.3.2 Doğa Turizmi

Sivas’ın geniş coğrafyası ile oldukça geniş alan içinde, çeşitli doğal güzelliklerin bulunduğu alan sunmaktadır. Özellikle ildeki doğal göller görülmeye değer alanlardır. Gökpınar gölü il merkezine mesafe olarak uzak olsa da göl, suyunun duruluğu, günün her saatinde değişen rengi ve balığının bolluğu ile ünlüdür. Doğal bir akvaryum görünümündedir. Suyu çok tatlı ve soğuktur. Gölün rengi mavi gök rengi olduğu için Gökpınar adını almıştır. Biri büyük biri küçük olmak üzere iki tane göl mevcuttur. Deniz seviyesinden ise 1350–1400 metre yüksekliktedir. Suyunun çok soğuk ve berrak olması sebebiyle alabalık yetiştirilmektedir. Devlet tarafından da suni alabalık tesisleri kurulmuştur. Gökpınar Gölünün içindeki kaynaktan su kabarcıkları gözle görülebilecek şekilde bellidir. Bir diğer göl ise Zara ilçesi Tödürge gölüdür. Gölün doğusunda buluna iki küçük ada Turnaların uğrak yeridir. Hafik Gölü ise görülmeye değer bir göldür. Bunlara ilaveden ilde Şuğul vadisi gibi kamp yapmaya müsait yerleride içinde barındıran birçok doğal güzellikler bulunmaktadır (Sivas İl Kültür Turizm Müdürlüğü Envanteri, 2007).

3.3.3 Kültür Turizmi

Kültürel turizm Avrupa içinden ve dışından gelen insanların her zaman ilgisine maruz kalmıştır (Dinçer,1994:98). Bununla beraber özel ilgi turizminin bir çeşidi olan kültürel turizm ilk kez 1969 yılında Kanada'nın Ontoria kentinde düzenlenen bir kongrede, kültürel motivasyonlar ile seyahat etmek olarak dar anlamda tanımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda ise, kültürel turizm ile ilgili birçok tanım denemesi yapılmıştır. Kültürel turizm geniş anlamda ele alındığında; ziyaretçilerin gittikleri yerlerdeki tarihi ve bir ulusa ait değerleri görmesi ve tatması olarak tanımlanmıştır (Kızılırmak, Kurtuldu, 2005:101)

Akgül çalışmasında ise farklı akademisyenlerce oluşturulmuş turist tipleri içerisinde kitle turistlerine oranla çok az yer tutan, ancak gün geçtikçe sayısı artan kültür turistlerinin, “araştırmacı, başıboş, seçkin, garip, olağandışı, insanbilimci, gerçek, kaygılı ve çevre merkezli” gibi sıfatlarla nitelendiğini belirtmiştir. Bu turistler, genellikle çekim yeri halkının kültürünü benimsemekte ve bu kültüre kolayca uyum sağlayabilmektedir (Akgül, 2004:214).

Türkiye'nin, daha ziyade kitle turizmine deniz, güneş, kum üçlüsüne yönelik bir talep oluşsa da uluslararası turizm arenasında rekabet edebilecek oldukça fazla kültürel mirasa sahiptir(Tosun, 1997:327). Türkiye'nin üzerinde bulunduğu coğrafya dünyanın en eski uygarlıklarına ev sahipliği yapmış olup, gün yüzüne çıkarılması sağlanmış olan kültürel zenginliklerimiz bile göz kamaştırmaktadır (Kızılırmak, Kurtuldu, 2005:105). Sivas da jeopolitik konumu ve geniş tarihi sebebiyle birçok medeniyetin birden fazla eserine ev sahipliği yapmaktadır.

Daha öncede ifade edildiği gibi Sivas tarih boyunca önemli devletlerin himayesinde kalmış bu dönemlerde oldukça fazla tarihi esere sahip olmuştur. Kültür turizmi kapsamında gezilip görülecek tarihi değerlere sahip olmuştur. Şehirde özellikle Selçuklular döneminden kalma eserler oldukça fazladır. Bunlara aşağıda kısaca değinilecektir.

Sivas'ta tarihi eserler yoğun olarak şehir merkezi ve Divriği ilçesindedir. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Divriği): Mengücekoğullarından hükümdar Süleyman Şah oğlu Emir Ahmet Şah tarafından 1206–1228 yıllarında yaptırılmış, iki kubbeli bir türbe bir camii ve ona bitişik bir şifahaneden oluşmaktadır. Yapı ve süsleme özellikleriyle Anadolu Selçuklu sanatından ayrı özellik gösterir. Mimari açıdan UNESCO Miras listesinde “Korunması gerekli Dünya Kültür Varlığı” olarak yer almıştır(Sivas İl Kültür Turizm Müdürlüğü Verileri, 2007).

Gökmedrese, Buruciye Medresesi, Çifte Minareli Medrese (Darülhadis) gibi şehir merkezinde bulunan ve Selçuklular döneminden kalma eserler günümüzde de hala sağlam bir şekilde kalan ve görülmeye değer eserlerdendir.

İl içerisinde daha birçok han, hamam, kervansaray olduğu gibi Atatürk Kongre ve Etnografya Müzesi Binası (Merkez) gibi kurtuluş savaşı yıllarını hatırlatan eserler de bulunmaktadır(İl Kültür Turizm Müdürlüğü Verileri,2007). Bina 1892 yılında Sivas valisi Memduh Paşa tarafından yaptırılmış. 1981 yılında okul olarak kullanılmış 1990'dan sonra ise Müze olarak hizmet vermektedir(Bakırcı, 1999:154).

3.3.4 Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi; bir turizm aktivitesi ve ya destinasyon olarak turistlerin sağlık amacıyla bölgeye getirilmesi ve bu amaçla yapılan diğer aktiviteler olarak tanımlanabilir (Bennet, v.d, 2004:123). Sağlık turizminin ana amaçlarından bir tanesinde insan sağlığının iyileştirilmesidir. Bu amaca yönelik olarak çeşitli hastalıkların ve ya bazı yaraların tedavisinde sağlık turizmine yönelik termal turizm faaliyetleri kullanılmaktadır (Sayılı v.d, 2007:625).

Sağlık turizmi bir niş pazar ve ya özel ilgi pazarı olmasına rağmen ülke ekonomisi için oldukça fazla katkı sağlamaktadır(Sayılı v.d., 2007: 625).

Türkiye'de ise bu alan yine diğer turizm türlerinde olduğu gibi ülkenin batısın da bulunan Balıkesir, Afyon, Yalova gibi illerde yoğunlaşsa da Sivas'ta bu alanda geliştirilebilecek oldukça fazla sayıda termal kaynak mevcuttur.

İlde sağlık turizmi açısından değerlendirilmesi muhtemel 12 kaplıcadan yalnızca üç tanesi değerlendirilmektedir. Bunlar sıcak çermik, soğuk çermik ve balıklı kaplıcasıdır. İldeki kaplıcalar il turizm faaliyetlerinin lokomotif rolünü üstlenmesine rağmen, özellikle sedef hastalığının dünyada tek tedavi merkezi olan Kangal Balıklı Kaplıca dış turizme yeterince açılmamıştır. Yeterince tanıtılmaması nedeniyle daha ziyade yerli turistler hizmet verilmektedir.

Yörede bulunan oteller yaz ayları boyunca yüzde yüz doluluk oranı ile çalışmakta ve konaklama sorunu nedeniyle çadır kent görünümü almaktadır. Bunların haricinde Şarkışla ve Suşehri ilçelerinde de kaplıcalar mevcuttur (Gülmez, 2005:148)

SONUÇ

Ülkemizin genelinde; gerek kırsal ve kentsel yerleşim birimleri gerekse bölgeler arasında sosyo ekonomik ve gelir düzeyinde dengesizlikler mevcuttur. Bu sorunların çözümünün gerek kamu gerekse özel sektör yatırımlarının az kalmış bölgelere yönelik olarak teşvik edilmesi bu sorunların azalmasına vesile olacaktır.

Ülkemizde turizm daha ziyade mevsimsellik özelliği göstermesi yatırımların sayfiye yörelere yönelik olmasından ileri gelmektedir. Ülke genelinde var olan diğer turizm potansiyeli atıl kalmakta dolayısıyla turizm bütün yıla yayılamamaktadır. Bu istihdamın mevsimsel özellik göstermesine, kış aylarında ise işsizlik oranının yükselmesine neden olmaktadır.

Değişen seyahat eğilimlerine paralel olarak, bu eğilimler yakından takip edilip talep edilen alternatif turizm türlerine yönelik çeşitli planlar hazırlanmalıdır. Dünya turizm örgütünün yapmış olduğu çalışmada bu eğilimler daha ziyade kültür turizmi ve sağlık turizmine yöneliktir.

Sivas, bulunduğu geniş coğrafi alanda sınırlı alanda ekonomik faaliyetlerle ekonomisini sürdürmektedir. Yatırımlar daha ziyade iç getirisini daha hızlı olan ülkenin batı bölgelerinde yapılması dolayısıyla çevresindeki illerle birlikte devamlı göç vermekte, barındırdığı nüfusun üç katını sadece İstanbul'a göç vermiş bulunmaktadır. Böyle bir durum aynı zamanda göç alan il içinde çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir.

Sivas'ın bulunduğu geniş coğrafyada bir çok medeniyet yaşamış doğal olarak bir çok tarihi eser bırakmıştır. Değişen turizm seyahat amaçları dikkate alındığında kültür turizmine yönelik olarak oldukça iyi bir potansiyele sahiptir. Bunun en iyi kanıtı Divriği'de bulunan ve UNESCO tarafından Dünya mirası listesinde bulunan Ulu Cami ve Darüşşifasıdır. Bu bağlamda seyahat acentalarının tur programları kapsamına Sivas'ı da dâhil etmeleri oldukça yararlı olacaktır.

Geliştirilebilecek bir diğer turizm türü ise sağlık turizmidir. 12 adet kaplıcadan sadece üç tanesinin faaliyet göstermekte ve bunlardan balıklı kaplıca sedef hastalığı tedavisinde ünlüdür. Alt yapı faaliyetleri nispeten hazır durumdadır. Sıcak çermik ise kaplıca suyunun karakteristik özelliği olarak böbrek ve idrar, kan dolaşımı, adale ağrıları, metabolizma bozuklukları gibi birçok hastalığa iyi gelmektedir. Bu alan içerisinde de Turizm işletme belgesi herhangi bir işletmenin bulunması gelenlerin ihtiyaçlarını karşılaması bakımından olumlu olacaktır.

Bu alanda yapılacak yeni yatırımlar ve geniş bir tanıtımla reklâmı yapılacak kaplıcalar sadece sağlık amacıyla değil turizm amacıyla da kullanılabilir durumda olacaktır. Bu tarz da yapılan yatırımların her biri bacasız birer fabrika olup yörenin sosyal ve ekonomik gelişmesine de büyük katkılar sağlayacaktır. Bu tarz yatırımlar hammadde olmayan en ekonomik yatırımlardır. Bölgeye hareketlilik getireceği gibi bölgenin sosyal ve ekonomik alanda gelişmesine olumlu katkıda bulunacaktır (Hizmetli, 1999:136).

KAYNAKÇA

- ALPAR, M.Özer, ERDEM, Barış, (2005) "Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Çerçevesinde Burdur Yöresinde Alternatif Turizmi Geliştirme Stratejileri", **I. Burdur Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi, S.B.E**, ss:1-15.
- ALPAR, Özer, (2000) "İnanç Turizminin Bölgesel Ekonomik Kalkınmadaki Rolü Ve Yalvaç İlçesi Örneği" **Hoşgörü ve İnanç Turizminde Göller Bölgesi Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi, S.B.E**, 7-8 Eylül 2000, ISPARTA.
- BAHAR, Ozan, KOZAK, Metin, (2006), **Turizm Ekonomisi**, Detay Yayıncılık, Ankara.
- BAHAR, Ozan, KOZAK, Metin, (2005), **Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Turizm ve Rekabet Edilebilirlik**, Detay Yayıncılık, Ankara.
- BAKIRCI, Fehim,(1999), **Sivas Ekonomisi İçinde: Sivas İlinde Hizmetler Sektörünün Ekonomik Potansiyeli**, Doğan Gazetecilik Matbaacılık, Sivas.
- BARUTÇUGİL, İsmet, S., **Turizm İşletmeciliği**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul
- BENNETT, v.d., (2004) "The Health Resort Sector In Australia:A Positioning Study", **Journal Of Vacation Marketing**, vol:10, no:122, pp:122-137.
- BULUT, Erol, (2000) "Türk Turizminin Dünyadaki Yeri ve Dış Ödemeler Bilançosuna Etkisi", **Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F Dergisi**, s:13, ss:71-86.
- BÜYÜKDENİZ, Adnan, (1990), **Sosyal Bilimler Ansiklopedisi**, Risale Yayınları, İstanbul.
- CLARK, John. (1996), **Kalkınmanın Demokratikleşmesi**, (Çev. Serpil Ural), TCY Yayınları, Ankara.
- ÇEKEN, Hüseyin,(2003), **Küreselleşme, Yabancı Sermaye ve Türkiye Turizmi**, Değişim Yayınları, İstanbul.
- ÇİMAT, Ali, OZAN Bahar, (2003),"Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bire Değerlendirme" **Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, s:6, ss:1-18.
- DİNÇER (İSTANBULLU), Füsun, (1994), **Avrupa Birliğinde Turizm ve Türkiye'ye Etkileri**, İstanbul, [y.y.], 1994.
- DİNÇER, M. Zeki, (1993), **Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm**, Filiz Kitapevi, İstanbul

- GÖKDENİZ, Ayhan, (2004), Otel İşletmeciliği Ders Teksiri, Balıkesir.
- GÜLMEZ, Mustafa, (2005), **Termal Turizm ve Sivas İçinde: Sivas Kaplıcaları ve Turizm Potansiyeli Sempozyumu**, Sivas Belediyesi Yayınlar, Sivas.
- HİZMETLİ, Sami, (1999), **Sivas Ekonomisi İçinde: Sivas Kaplıcaları ve Yöre Ekonomisine Katkılar**, Doğan Gazetecilik Matbaacılı, Sivas.
- İÇÖZ, Orhan, v.d., (2004), **Turizm İlkeler ve Yönetim İçinde: Kültür Turizmi**, Turhan Kitabevi, Ankara .
- İNCEKARA, Ahmet, (2001), **Anadolu’da Yeni Turizm Olanakları ve Bölgesel Kalkınmadaki Yeri**, İTO Yayınları, Yayın No: 2001-28, İstanbul.
- İNCEKARA, Ahmet, (1998), **Doğu Anadolu’da Kış Turizmi ve Gelişme Olanakları**, İTO Yayınları, Yayın No:1998-18, İstanbul.
- KAR, Muhsin, v.d,(2004)” Turizmin Ekonomiye Katkısı Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme” **Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, s:8, ss:87-112.
- KIZILIRMAK, İsmail, KURTULDU, Hüseyin, (2005) “ **Kültürel Turizmin Önemi ve Tüketici Tercihlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma**”, G.Ü Turizm ve Ticaret Eğitim Fakültesi Dergisi, s:1,ss:100-120.
- ÖKTEN, Şevket, ÇEKEN, Hüseyin, (2008) “Şanlıurfa’nın Turizm Potansiyeli ve Gap Bölgesinin Kalkınmasındaki Önemi” **Verimlilik Dergisi, MPM Yayınları**, s:1, ss:107-125.
- Mc INTOSH, Robert W., GOELDNAR, C.R., (1990), **Tourism Principles ,Practices, Philosophes**, New York: John Wiley And Son.
- SAYILI, Murat, v.d., (2007) ”Psoriasis Tretmant Via Doctor Fishes As Part Of Health Tourism:A Case Study Of Kangal Fish Spring ,Turkey” **Tourism Managment**, vol:28, pp:625-629.
- SECKELMAN, Astrid, (2002) ”Domestic Tourism-A Chance For Reginal Devolopmant İn Turkey” **Tourism Managment**, vol:23, pp:85-92.
- SİVAS 2002 İl Yıllığı**, Devran Matbaası, SİVAS.
- T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Burdur İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Envanterleri**, Kasım 2007.
- TOSKAY, Tunca,(1989), **Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, Der Yayınları, İstanbul.
- TOSUN, Cevat, (1997) ”Questions About ‘Tourism Developmant Within Planning Pardigms: The Case Of Turkey” **Tourism Managment**, vol:18, no:5, pp:327-329.
- ÜNÜSAN, Çağatay, SEZGİN, Mete, (2007), **Turizm Pazarlaması**, Literatürk Yayınları, İstanbul.
- YÜCEL, Fatih, ATA, Ahmet Yılmaz, (2006) “Bölgesel Kalkınma Stratejileri Açısından Fuarçılık: Birinci ve İkinci Çukurova Sanayi Fuarlarının Değerlendirilmesi” **Çukurova Üniversitesi, S.B.E Dergisi**, ss:505-522.

<http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikle/akrobat/içturizm/> (Erişim:12.11.2007).

www.dpt.gov.tr (Erişim:01.11.2007).

http://unwto.org/facts/eng/pdf7highlights/highlights_07_eng_Ir.pdf(Erişim:20.11.2007).

<http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/cevdetalpar/> (Erişim:25.10.2007)